

Liikenne- ja viestintäministeriö
kirjaamo@lvm.fi

TIEKEN lausunto hallituksen luonnosesityksestä tietoyhteiskuntakaareksi

TIEKE Tietoyhteiskunnan kehittämiskeskus ry kiittää mahdollisuudesta lausua näkemyksensä hallituksen luonnosesityksestä tietoyhteiskuntakaareksi. Luonnosteltu esitys on erittäin laaja ja siihen tutustumiseen käytettävissä ollut aika lyhyt, joten Tieken lausunto keskittyy esityksen keskeisimpiin kohtiin.

Yleisiä huomioita

Tietoyhteiskuntakaaren lähtökohta, tietoyhteiskuntakehitykseen vaikuttavan lainsäädännön ajantasaistaminen ja kokoaminen yhtenäiseksi kokonaisuudeksi, on perusteltu ja kannatettava. Nykyinen tilanne, jossa säädökset ovat hajallaan useissa erillään valmistelluissa, osin ristiriitaisissa laeissa on jarruttanut Suomen tietoyhteiskuntakehitystä ja muodostanut juridisen riskin, joka on vähentänyt halukkuutta investoida tietoyhteiskuntapalveluiden kehittämiseen.

Kokonaisvaltainen tarkastelu on mahdollistanut myös kansalaisten ja kuluttajien oikeuksien huomioimisen suhteessa muiden intressiryhmien vaatimuksiin. Esimerkiksi vaatimus selkeistä ja ymmärrettävällä kielellä laadituista sopimusehdoista on erittäin kannatettava.

Kansalaisyhteisöjen turvaamista ei mainita Tietoyhteiskuntakaaren tavoitteet määrittelevässä 1 §:ssä. Kansalaisyhteisöjen, erityisesti yksityisyyden suoja korostuu tietoyhteiskunnassa, jossa ihmisistä on aiempaa merkittävästi helpompi koota ja yhdistellä tietoa.

Tietoyhteiskuntakaari on nimenä kuitenkin hieman harhaanjohtava. Käytännössä kaari keskittyy sähköisen viestinnän sääntelyyn, ja sen ulkopuolelle jää laajoja tietoyhteiskuntapoliittisia kokonaisuuksia. Kaaren voimaantulon jälkeen kaikkien ministeriöiden tulisi arvioida, miten tietoyhteiskuntakaari nivoutuu niiden vastuualueella olevaan lainsäädäntöön.

Määritelmät

Tietoyhteiskunnan palvelun määritelmässä 2 § 32 korostetaan palvelun korvauksellisuutta. Suurin osa tietoyhteiskunnan palveluista perustuu kuitenkin liiketoimintamalleihin, joissa käyttäjiltä ei suoraan peritä maksua. Yhtenä syynä tähän on Suomesta ja Euroopan Unionista puuttuva mikromaksujärjestelmä, joka esimerkiksi Etelä-Koreassa on mahdollistanut uudentyyppisten tietoyhteiskunnan palveluiden kehittämisen.

Määrittelyjä selkeyttäisi, jos käyttäjän ja kuluttajan käsitteiden erot ja yhteneväisyydet avattaisiin. Monessa tilanteessa käyttäjä on kuluttaja, mutta ei aina. Kuluttaja-käsitettä ei määritellä, mutta sitä käytetään useissa pykälissä.

Viestintäpalveluiden ja tilausohjelmajpalveluiden määrittelyn osalta tulisi korostaa käyttäjien roolia palveluketjun alkuunpanijana ja loppuunsaattajana. Nyt määritelmien lähtökohtana on palveluntarjoajan suppea näkökulma.

Ohjelmistotoimiluvat

Digitaalisen televisio- ja radiotoiminnan sekä analogisen radiotoiminnan toimilupien ehtojen toteutumisen seurannasta olisi hyvä lausua myös tietoyhteiskuntakaassa. Laissa tulisi olla viittaukset säädöksiin, jotka määrittelevät valvonnan vastuut ja pelisäännöt. Vallitsevan tilanteen selkeyttämättömyyttä kuvaa hyvin tuore tapaus, jossa vasta kansanedustajan tekemä kirjallinen kysymys johti lottoarvonnan poistamiseen Yleisradion kanavien ohjelmistosta.

Verkkoneutraliteetti

Tieke pitää verkkoneutraliteettia tietoyhteiskuntakaaren keskeisenä periaatteena ja arvovalintana. Verkkoneutraliteetti on noussut ajankohtaiseksi kysymykseksi, koska teleyritykset tarjoavat yhä useammassa tapauksessa sekä viestintäpalveluita että erilaisia tietoyhteiskunnan palveluita kuten tilausohjelmajpalveluita.

Kuluttajilla on oltava mahdollisuus käyttää haluamiaan tietoyhteiskunnan palveluita siitä riippumatta, onko heidän käyttämällään teleyrityksellä oma kilpaileva palvelutuote. Vain siten kilpailu toimii, ja markkinoille syntyy uusia innovatiivisia palveluita.

110 § 1 momentin 1 kohta mahdollistaa viestintäpalvelun rajoittamisen, jos rajoituksista on sovittu viestintäpalvelusopimuksessa. Mahdollistaako tämä myös verkkoneutraliteetin rajoittamisen eli viestintäpalvelun rajaamisen esimerkiksi teleyrityksen omiin tietoyhteiskunnan palveluihin, jää epäselväksi. Perusteluissa todetaan vain, että internet-palvelu voidaan tuotteistaa, kunhan siitä mainitaan tilaajalle. Mitä tämä käytännössä tarkoittaa, jää epäselväksi. Momenttia ja sen perusteluja tulisin selkeyttää siten, ettei tuotteistettu internet-yhteydaspalvelu ole ristiriidassa pykälän yleistavoitteena olevan verkkoneutraliteetin kanssa.

Tietojen säilyttäminen viranomaistarpeita varten

§ 147 edellyttää, että muun muassa välitystietoja säilytetään 12 kuukauden ajan, ja sallii näiden tietojen käytön pakkokeinolaissa määriteltyjen vakavien rikosten tai ”telesoitetta tai telepäätelaitetta käyttäen tehdyn rikoksen” estämiseksi, tutkimiseksi, selvittämiseksi ja syyteharkintaan saattamiseksi. Telesoitetta tai telepäätelaitetta käyttäen tehtyjä rikoksia ei kuitenkaan määritellä. Onko siis tarkoituksena, että tallennettuja teletietoja voidaan käyttää aina, kun rikosta tehtäessä on käytetty telesoitetta tai telepäätelaitetta? Käytännössä tämä tarkoittaisi sitä, että tietoja voitaisiin käyttää aina, kun teletietoja on syntynyt.

Oikeusturvan kannalta on välttämätöntä määritellä yksiselitteisesti, missä tilanteissa eri pakko-keinoja voidaan käyttää. Telesoitteita tai telepäätelaitteita käyttäen tehtyjen rikosten osalta tämä ehto ei nyt toteudu.

Mistään ei käy myöskään ilmi, mitä ovat ne EMS-palvelut, joiden käytön yhteydessä syntyvät tiedot on säilytettävä.

Sähköisen viestin suojaaminen

260 § kieltää järjestelmät, joiden käyttötarkoituksena on teknisen suojauksen oikeudeton purku. Rajanveto purkujärjestelmän ja tietoturvan testaukseen käytettävän järjestelmän välillä on kuitenkin sumea. Pykälän ja sen perusteluiden muotoilulla on varmistettava, ettei pykälä haittaa tietoturva-alan tutkimusta ja opetusta tai päivittäistä tietoturvatyötä.

Kunnioitavasti

Jyrki Kasvi
Tutkimus- ja kehitysjohtaja
TIEKE Tietoyhteiskunnan kehittämiskeskus ry